

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det tredje Møde 1917—18 holdt Landslingsmand, Oberstløjtnant E. J. C. Rambusch Foredrag om Landvinding paa den jydsk Hede. Lysbilleder. Herefter holdt Kgl. Translatør, Dr. Frits Holm Foredrag om Nestorianerstenen og sin Ekspedition til Sianfu. Lysbilleder.

I det fjerde Møde 1917—18 holdt Ingeniør A. Selding Foredrag om sit Ophold blandt Sarter og Kirgisere i Turkestan. Lysbilleder.

I det femte Møde 1917—18 holdt Fru Sabine Helms, f. Hannemann, Foredrag om: »Fra Urskov til Industri«. Udviklingen af et Sukkerdistrikt i Queensland i Australien. Lysbilleder. Herefter holdt Inspector ved Zoologisk Museum, Dr. phil. Th. Mortensen Foredrag om sin Stillehavs Ekspedition med Lysbilleder og Fremvisning af hjembragte zoologiske Samlinger.

Dobrudscha i Fortid og Nutid.

En Studie af

I. A. Davidsson.

(Sluttet).

Bjærgene i Dobrudscha.

Bjærgarter, Høje og Bjærg.

a) Rejser man fra Konstanza ind i Landet i Dobrudscha bliver man snart forbauset over, hvor mange forskellige Landskabsnaturer dette ejendommelige Land egentlig rummer. Efter det om Skagen i Danmark mindende Kystlandskab støder vi pludselig ved Landsbyen Tschifkratzi paa en Bjærgkæde, som gaar frem til Donau, og vi tror os hensatte til Schweiz.

Vi har jo allerede skildret, hvorledes Dobrudscha hæver sig som en Ø op af det sorte Hav og Donaus Lavland. Den sydlige Del, som uden naturlige Grænser fortsættes af det flade bulgarske Lavland, er egentlig ogsaa en Højslette eller en Bjærgslette, lignende Taffelbjærgene i Afrika. Men det er urigtigt at sige, at hele Dobrudscha er en eneste Højslette. Dobrudscha har Bjærgtoppe, som

naar 495 m i Højde over Havet, og mange af Bjærgterasserne langs Donau naar tilmed en Højde af 2—300 m. I det nordlige Dobrudscha danner disse Bjærgene et helt og meget kompliceret System. Vi kan saaledes skelne ikke mindre end fire forskellige Bjærgzoner i Dobrudscha, beroende paa Stenarter og Beliggenhed i de forskellige Bjærgkæder. Den første Zone er beliggende mellem Raschova og Hirschova og i denne bestaar Bjærgene mest af Kridt- og Kalkstenslag. Den anden Zone gaar ogsaa langs Donau i Terrasser ved Madschin mod Nordvest til Strandsøen i Sydøst og bestaar mest af Granit og Gneis. Dens mest betydelige Toppe er Matschin og Gretschi, og herhen hører ogsaa det ensomt liggende Bjærg Garbina Sydøst for Galatz. Den tredje Zone gaar fra Karakiöi ved det sorte Hav Nordvest imod Donau og naar i Sydøst den store Lagune Razim. Den indeholder mest

grøn Skifer. Og til denne Zone turde ligeledes regnes den lave, skovbevoksede Bjærgstrækning Babadag, som strækker sig tværs over Landet langs med Floderne Taitza og Petschinjaga. Den fjerde Zone gaar Nord for Matschin og naar ud til Donau ved Isaktscha og Tuldscha samt ned i Deltalandet lige ud til Dunavez. Bjærgtet i denne Zone bestaar hovedsagelig af Sandsten, og til denne Zone burde ogsaa regnes de isolerede Bjærgstrækninger Denistepé, som naar frem til Dunavez, og Beschlepé, som naar frem til Deltalandet ved St. Georg Armen. (Se »Anlitz der Erde« af Suess).

b) Vi har allerede paavist, hvorledes Strandene ved Dobrudscha falder brat af mod Donau, og at Bjærgkæden langs Donau naar sin største Højde med Bjærgtet ved Matschin. Men allerede ved Silistria er Strandene langs Dobrudschasiden overmaade høje, og Bjærgformationerne fra Juratiden fremtræder meget tydeligt et Stykke fra Stranden, som nærmest ved Strømlejet optages af en Mængde smaa Sumpe eller mere eller mindre store Søer, saakaldte Inundationssøer, som det allerede er omtalt. Længere op mod Raschova er de til Donau førende Dalstrækninger med helt eller delvis udtørrede Smaafloeder dybt indskaarne i Bjærgmasser af Kalksten og Mergel, og ind mod Landet danner de her det allerede beskrevne Højdedrag af 170—200 m over Havet. Heroppe befinder sig, navnlig i Nærheden af Donau, en Mængde Høje, med eller uden Ruiner af gamle romerske eller byzantinske Fæstninger, og slige Høje kalder Rumænerne Moghilih, Tyrkerne Tepé. Men der er ikke blot Ruiner paa disse Høje, paa mange Steder har man bygget Vejrmøller paa dem, og slige Vejrmøller udgør den oftest forekommende Staffage i et ægte Landskab fra Dobrudscha.

Videnskabsmændene er af delte Meninger angaaende disse Høje. En Del, f. Eks. Arkæologerne mener, at disse Høje er opførte af Mennesker, og at de er Grave, men at de samtidig har tjent som Signalstationer for Folk i Oldtiden i Lighed med de saakaldte Kurganer, de store mongolske Gravhøje, som er spredt over hele Steppen paa Bjærgaasene i Sydrusland. Ogsaa i Sydrusland kalder Folkene disse Høje ligesom Rumænerne i Dobrudscha for Mogilos. Geologerne vil derimod i disse Høje kun se geologiske Formationer (saaledes som Ungareren Szabo¹⁾), og slige Høje, som findes

¹⁾ Se Grundlinien zur Geographie und Geologi der Dobrudscha (Wien 1867—68) af Peters.

ogsaa i Bulgarien i særlig talrige Mængder, har der været Genstand for et grundigere Studium af Georg Boutschoff, efter at det først var paapeget og bevist af Toula og Slartarski, at de er af Basalt, uregelmæssigt kegleformede men ens afskaarne mod alle Sider.¹⁾

De mindre Moghilih eller Tepe turde dog i Dobrudscha ligesom i Bulgarien virkelig være Gravhøje ligesom i Sydrusland. Den Mand, som først underkastede dem et mere indgaaende Studium i Bulgarien, var den franske Munk Jerome Frassier, som paaviste, at disse Smaahøje var Gravhøje, og dette er senere yderligere blevet konstateret af den franske Konsul i Filipopol, Monsieur Degrand (se Histoire de la Bulgarie S. 20 af R. P. Guerin-Songeon, Paris 1913).

Disse Høje i Dobrudscha er spredt overall paa de store Sletter inde i Landet paa det saakaldte Højdeplateau. Dette Højdeplateau danner to Skraaninger, en mod Donau og en mod det sorte Hav. Den Linje, som udgør Grænsen mellem de to Regioner markeres af en Række Høje, som rigtignok er temmelig ubetydelige, hvad Højden og Omfanget angaar, men som danner en Linje i Form af Bogstavet S. Og fra disse Høje eller Højder løber en Del mindre Vandløb eller Floder ned til Donau og det sorte Hav. Disse Høje, som danner Grænsen mellem de to Regioner er følgende: Calfa, Mamelcea, Siriu, Insiratele, Kara-murat, Horoslar, Konstanza, Tuzla, Mangalia og Kara-Omar. De er temmelige ubetydelige og naar i Højde sjældent over 200 m. I Gennemsnit er de mellem 40 til 100 m høje.

Højene ved Donaus Bredder er Udløbere fra den store Balkankæde i Bulgarien og slutter ved Donau. De begynder i Dobrudscha allerede ved Silistria, og de vigtigste af disse Høje eller Højder er Arab-tabia, nærved den bulgariske Bydel af Silistria; Almaliu med sin Spids eller Top Gabrovitza (134 m); Sari-ol-bair med sine Spidser, Dobromir (200 m) og Kuzgun (178 m); Vlah-bair (155 m); Adam klissi (158 m) paa hvis Top rejser sig det storartede Tropaeum Trajani, hvilket vi allerede har omtalt; Raschova (158 m), Skender (197 m) og Docuziol (200 m).

De vigtigste Høje paa Steppen, som skraaner ned mod det sorte Hav, er følgende: Dulgheru med sin højeste Top den saakaldte pic Turbencea (252

¹⁾ Bulgarien, Land und Leute, S. 86. af Prof. Ischirkoff.

m); Casincea med sin Spids pic Jarimcula (280 m) og Insiratele med sin Spids Tezzikiöi (214 m).

Disse Høje eller Aase ved det sorte Hav er bevokset med Græs; og frodige Græsmarker, ja endog hølgende Korn- og Majsmarker ligger heroppe paa Højderne ved det sorte Havs Kyst! Heroppe ligger ogsaa prægtige Bondegaarde, af hvilke de fleste tilhører rumænske Godsejere, disse saakaldte Bojarer, som har tjent saa uhorst meget paa deres Korn ikke mindst før og under Verdenskrigen.

c) Den vigtigste Bjærgkæde i Dobrudscha er de saakaldte Matschinerbjærgene eller Bjærgene omkring Byen Matschin (Macin). Disse Bjærgene er egentlig en hel Række Bjærgkæder, som løber langs Bredderne af Donau og er 40 km i Længden. Den sydvestlige Kæde af disse Bjærgene kaldes Gretschi efter Navnet paa Landsbyen ved dens Fod. Den kaldes ogsaa paa en Del Landkort for Soganlück-Bjærg eller Løglandsby-Bjærg efter Navnet Soganlück (d. v. s. Løg-Landsbyen), efter denne saaledes opkaldte Landsby, beliggende ved et af disse Bjærgene, nemlig Tjutjumat mare, hvilket betyder det højeste Bjærg. Dette er dog ikke Tillældet, thi Gretschi er faktisk højere. Gretschi er nemlig 456 m, medens Tjutjumat kun er 426 m. Tjutjumat har en konisk Form, som et Løg, og er af særlig imponerende Dimensioner. Gretschi-Bjærgene er egentlig en høj Bjærgvold, og det har ikke mindre end fem spidse Bjærgtoppe, nemlig 1) Sulukulak (365 m) Øst for Matschin, 2) Tjutjumat (426 m), 3) Daiaman (370 m), 4) Hancearcu (346 m) langs Stranden af Floden Taiza og 5) Tscherna (Cerna) (330 m) nærved Landsbyen af samme Navn.

Matschinerbjærgene er bedækket med prægtig Skov i Modsætning til Bjærgene ved Gretschi, som er nøgne; men medens de senere er runde og hvælvede, ligner Matschinerbjærgene Pyramider, og man kan fra Donau se dem aftegne sig mod Horisonten med deres naaleskarpe Spidser paa en meget effektiv Maade.

Fra Daiama udgaar en Bjærgkæde Øst paa ved Navn Priopcea, som har to høje Spidser: Priopcea (402 m) og Jakobdeal (336 m), der ligger langs Stranden fra Donau og ser ud som to isolerede Bjærgtoppe. Denne Bjærgkæde kaldes af Rumænerne for Scala Prucupu Dagh, men af Bulgarerne, som ogsaa her har talrige Bopladser, kaldes den Jakob Mogh eller Jakobsbjærg. Bjærgene består af prægtigt Granit.

Sydpaa gaar en anden Bjærgkæde, bedækket

med prægtig Skov, skønt ikke saa særlig høj. Denne Bjærgkæde er 38 km lang og kaldes efter sin vigtigste Top for Atmadscha (400 m), med en Landsby af samme Navn ved Foden af dette Bjærg. Atmadschakæden har følgende Spidser: 1) Atmadscha (Admagea) egentlig kun 392 m (og dette Ord betyder Falkenes Landsby), 2) Kardschelar (Carjellar) (377 m) ved Landsbyen og Stenbruddet af samme Navn, hvor der brydes særlig smuk grøn Skifer, 3) Jaila (309 m) nærved Landsbyen Hansaslar og 4) Calafa (366 m) nærved Landsbyen af samme Navn.

Fra Calafa-Bjærgene udgaar Petschinjaga-Kæden (Pecceneaga) langs med Floden med samme Navn Øst paa. Denne Bjærgkædes vigtigste Spidser er Ai-Orman (321 m) d. v. s. Skoven, nærved Landsbyen med samme Navn, og Urumbci nærved Byen med samme Navn. Urumbci er 228 m højt. Ved Petschinjaga forekommer ogsaa meget grøn Skifer i Bjærgene, og her ligger ogsaa de berømte Stenbrud i Dobrudscha Ai-Orman og Kardschelar.

Fra Calafa udgaar Syd paa Bjærgkæden Topolog med følgende Spidser: 1) Ghiolie bair (376 m), 2) Topolog (350 m), nærved Landsbyen Topolog, 3) Doeraini (392 m) og 4) Hadschi Omer (369 m), nærved Landsbyen af samme Navn. Denne Bjærgkæde er bedækket med prægtige Skove og indeholder Stenarter, som er anvendelige til Bygningsmateriale.

Mod Nord ved Gretschi udgaar Bjærgkæden Isaktscha (Isaccea) i Retning Øst til Vest. Den adskiller Donau fra Talitzafoden og er 44 km lang. Den er ikke synderlig høj, og dens Spidser er afrundede og bedækket med Løvskov. Dens højeste Spids er Teilor (318 m) ifølge sit Navn bedækket med herlig Skov af Lindefrøer (Teilor betyder nemlig paa det rumænske Sprog Lind) (lat: tilia). Disse Træer tilhører den Slags, som paa Latin kaldes Tilia tomentosa eller Søvlind, og om Sommeren, naar Solen staar højt paa Himlen, saa Straalerne falder lodret paa Bladene, spreder de en bedøvende Vellugt, som kan spores paa en Afstand af 2 km. De vigtigste Bjærgspidser paa denne Bjærgkæde er foruden den allerede nævnte Teilor, efter hvilket den har sit Navn 1) Galmele (222 m), 2) Taitza (284 m), 3) Isaktscha (197 m) Øst for Staden med samme Navn, 4) Telitza (315 m), Nikolitzel (290 m) og Badila (242 m).

Det er en vidunderlig skøn Egn, som begrænses af disse Bjærgene, og her ligger den lille By Ni-

kolitzel og Landsbyen Kokosch (Cocosh) indlejrede i de duftende Lindeskove og vandede af den lille Taitza-Flod. Mellem Kokosch og Landsbyen Meidankiöi strækker sig langs med Vejen prægtige Korn- og Majsmarker, som hører under og tilhører de her liggende Bondegaarde. Særlig idyllisk ligger Byen Kokosch, og allerede paa Afstand ser man de løgformede forgyldte Kupler paa dets berømte Munkekloster straae i Solskinnet. Ved Badila findes prægtige Vinhaver, hvorfra den i Dobrudscha og ogsaa i Rumænien berømte Vin Sarica stammer. I Telitza Dalen ligger ogsaa et andet lille Kloster ved Navn Tschilik indlejret i en Skov af Sølvlinde ved Randen af den krystalklare Telitzabæk, og denne Plads er en af de mest idylliske i dette skønne Land. Op i Baggrunden rejser sig mod Syd et højt Granithjærg; medens Landet vester ude sænker sig lidt efter lidt og danner en Slette, som naar frem til den skønne Losovo-Dal, der adskilles fra Taitzadalen ved en anden Bjærgkam, og paa denne Slette ligger et prægtigt Mejeri, som ejes af Klostret Kokosch. Den omtalte Bjærgkam er Meidankiöi, som naar sin største Højde ved Landsbyen af samme Navn (med 280 m).

Fra Teiloi-Kæden udgaar de lidet betydende Bjærg Boclogea (330 m) og Meidankiöi (280 m), som udgrener sig mellem Taitza- og Telitzafloerne. Sydøst herfor, nærvæd Babadagsøen, ligger for sig selv Bjærgtet Denis-tepé (d. v. s. Højen paa Havet) (266 m), hvorfra man har en herlig Udsigt over Dobrudscha. Det er langstrakt og hvælvet og bestaar hovedsagelig af Sandsten. Det ligger midt paa den store ufrugtbare Højslette som en mægtig bred Pukkel eller en Ø i et Hav, og derfor er ogsaa det tyrkiske Navn Højen i Havet udmærket betegnende.

Isoleret paa Sletten ligger ogsaa et andet Bjærg ved Navn Pomsil eller Consul (efter en russisk Konsul, som skal have opholdt sig der under et Felttog i Dobrudscha). Det kaldes ogsaa Tschinili (Cinili) efter den lille rumænske By, som ligger ved dets Fod. Det er 332 m højt og bestaar for Størstedelen af Porfyr. Egentlig er det et Dobbeltbjærg med to Spidser, en hvælvet imod Nord og en spids imod Syd. Fra disse Spidser har man en herlig Udsigt, ja, man kan heroppe se over ikke mindre end otte forskellige Dale paa en Gang!

Næsten isoleret ligger ogsaa Bjærgkæden Besch-tepé, som gaar langs med St. Georgsbugten til Dunavetz. Dette Navn betyder paa det tyrkiske Sprog

de fem Høje; den naar ved Byen Mahmudia en Højde af 242 m, men er uden Skov og opfyldt af Klipper. Fra Besch-tepé udgaar en Mængde mindre Høje, af hvilke den mest mærkelige er Tassii-cairac (218 m), som strækker sig mellem Telitzafloden og Søen Razim.

Mellem Donau og Taitzadalen ligger ligesom en høj Vold af Bjærg, til hvilke den store Højslette naar frem, og denne Vold naar en ganske anseelig Højde paa de Bjærgterrasser, der skyder sig ud i Donau ved Parkisch, Samova, Tuldscha og Malkotsch. Men særlig høje er Toppene ved Donau i Tuldscha-Kæden, som strækker sig mod sydøst mellem Donau og Søen Razim. Den er 50 km lang og strækker sig fra Cataloi til Dunavetz. Tuldschaspiden er 205 m høj, og i selve Donau ligger den berømte Sten ved Tuldscha (af Rumænerne kaldet Hora-tepé) udenfor den russiske Bydel Mahala lipovanska, som skyder sig ud i Donau. Ved Tuldscha ligger ogsaa de store Stenbrud Perilita (197 m) og Malkotschi (148 $\frac{1}{4}$ m) nærvæd Byerne af samme Navn. Fra disse Stenbrud i Dobrudscha er bl. a. de tilhuggede Sten i Bukarests Gader leveret; og blandt andre mindre Stenbrud i denne Stenbrudsregion i Dobrudscha maa nævnes Belledia og Bariera Babadagh. Dette højeste Bjærg i Tuldscha-Kæden, som naar en Højde af 205 m, kaldes af Rumænerne i disse Egne Djalu maru cu curuna (eller Kronebjærgtet), men det kaldes ogsaa Bjærgtet ved Ardschi-gjohl (d. v. s. Bittersøen) efter den lille Strandsø, som ligger ved dens Fod og indeholder Saltvand. Ogsaa Marco Mobil kaldes det paa en Del Landkort, og det er egentlig en Fortsættelse af det Bjærg Tauschan Bair, som strækker sig Vest paa, og tilhører Matschinerregionens Bjærg. Dets vestlige Del staar i Forbindelse med eller udgør snarere en Del af den Bjærgkam, som i Dobrudscha af Rumænerne kaldes Putu Roschii. Fra den Syd for Tuldscha liggende Landsby Cataloi (efter Bjærgtet med samme Navn) udgaar to Bjærgkæder eller Høje helt hen til Strandsøen Hadschi-ghiol (Pilgrimssøen) ved det sorte Hav. Den nordlige af disse Bjærgkæder er ikke saa høj, men den, som gaar vestpaa har en kegleformet Klippespids, som naar en Højde af 175 m og hedder Taschli. Den Syd for Taschli gaaende Bjærgkam hedder Usuni Bair, og Fortsættelsen af Usuni Bair mod Øst hedder Kara Bair og naar frem til Hadschi-ghiol. Medens den nordlige Række af Bjærgkæde strækker sig her paa Højsletten fra Tuldscha lige

til Dunavetz, slutter den sydlige Række af Høje helt brat ved Hadschi-giol. Her i denne store Trapez, som dannes af Bjærgkæden Trestenik mod Vest, af Donaus Deltaland mod Nord, af Strand-søerne mod Sortehavet mod Øst og af Taitzabækken og Søen Babadag mod Syd, ligger intet egentlig Bjærg undtagen det allerede omtalte Besch-tepé, men derimod en Mængde Høje eller saakaldte Tepé. Af disse i det nordøstlige Hjørne af Højsletten i Dobrudscha liggende større Høje vil vi her kun nævne store og lille Lipkahøj, Sibilski Bair, Imale Bair, Djalu Caeracel og Munte Hartop, hvilken sidstnævnte slutter med nogle mindre Høje ved den yderste Ende af Dunavetz i den nordlige Del af den. Alle disse Bjærg bestaar hovedsagelig af Sandsten undtagen Tauschan Bair, som for Størstedelen indeholder Porfyr og naar en Højde af 175 m.

Fra Topolog udgaar ogsaa Bjærgkæden Basch-Punar mellem Floderne Slava og dens Biflod Basch-Punar. Den er 20 km lang og dens vigtigste Spidser er 1) Ciucurova (335 m) nær ved Landsbyen af samme Navn og 2) Basch-Punar (288 m) nær ved Landsbyen Slava cerkeza. Desuden udgaar fra Topolog Bjærgkæden Testemel, som er 40 km lang og har følgende Spidser: 1) Punar (328 m) nær ved Landsbyen Teke, 2) Sabie, nær ved Landsbyen Testemel, 3) Ciamurli (316 m) nær ved Byen Camena. Bjærgkæden Testemel gaar mellem Slava og Beidanic-Floderne. Endelig udgaar fra Topolog Bjærgkæden Sari-Giol (den gule Sø) Syd for den før omtalte Bjærgkæde og slutter ved Søen Smeica (Dæmonernes Sø). Dens vigtigste Spidser er 1) Cail-dere (286 m) og 2) Sari-Giol (273 m). Denne Bjærgkæde er bedækket med prægtige Græsmarker og dyrkede Marker.

Maaske den allervigtigste Bjærgkæde i Dobrudscha ligger inde i Landet og kaldes efter den gamle tyrkiske Hovedstad Babadag, hvilket egentlig betyder Bedstefaderbjærg. Denne Bjærgkæde udgaar fra Atmatscha Øst-nord-øst og er 100 km lang. Den begrænses mod Nord af Taitza-Dalen og mod Syd af Slavadalene, og den er bevokset med prægtige Ege- og Bøgeskove. Dens højeste Top er Sacair Bair (392 m) ved Landsbyen Atmatscha. Sacair-Bair betyder Guldbjærg, men der findes næppe noget Guld i dette Bjærg, for det bestaar mest af Granit og Porfyr, blandt hvilke Stenarter ogsaa findes isprængt jærnførende Svovlkispartier.

I Taitzadalen findes ogsaa Malakit paa Skrænterne af Babadag, saa at her maaske turde kunne

vindes Sølv, men Procentindholdet er ikke stort, kun 0,2 % efter hvad Dr. Bernhard Schwartz har beregnet (i hans Artikel i Petermanns Mitteil. 1886 om Dobrudscha).

De øvrige Spidser paa Babadagkæden er Dantcea (310 m), Jidini (342 m) i Nærheden af Byen Ciucurova, Carada (253 m), Babadag (233 m) Sydøst for Byen af samme Navn, Vistena (219 m) og Jenissala (114 m). Babadagkæden slutter ved Søen Razims Bredder med det saakaldte Kap Jancina, hvor Bjærgene har en Højde af 35 m over Vandfladen. Der ligger Byen Jurilovca, om hvilken vi allerede i det foregaaende har talt som en af de vigtigste Pladser for russiske Lipovaner og Fiskere i Dobrudscha.

Øverst paa Bjærgtoppen af Jenissala ligger den velbevarede Ruin af en gammel Borg eller Fæstning. Flere Forfattere, som har skildret Dobrudscha, som f. Eks. Peters og Toula paastaar, at dette Slot er opført af Genueserne i Middelalderen. Jenissala rejser sig nemlig op ved Stranden af den lille Ferskvandsø Babadag. Og navnlig Peters mente, at denne Sø tidligere dannede en Bugt i det sorte Hav, ind i hvilken Genueserne førte deres Skib helt frem til Byen Babadag. Men i vor Tid er denne Bugt forsvundet, og af denne Bugt er kun Søerne Babadag, Taschaul og Razim tilbage nu i vore Dage, eftersom Landet har vundet Overhaand paa Havets Bekostning. Søen Razim staar dog endnu i Forbindelse med det sorte Hav paa to Steder gennem smaa Kanaler eller Udløb et mod Nord kaldet Portitza (d. v. s. den lille Havn paa det rumænske Sprog), og et imod Syd, kaldet Feriteaschka. Men allerede paa Genuesernes Tid eksisterede et af disse Udløb i det sorte Hav, og Toula mente, at Genueserne kaldte det Portizzo. Imidlertid paastaar Danesco, at det var den rumænske Regering, som lod denne Kanal bygge mellem Razim og det sorte Hav ved Portitza, og derved er Fiskeriet i denne Sø blevet betydeligt forbedret efter Danescos Paastand.

Som jeg i det foregaaende har paapeget, stammer den Paastand, at Genueserne skal have bygget de fleste Borge og Slotte i Dobrudscha, navnlig den gamle Ridderborg paa Bjærgene Jenissala, fra en Oversættelsesfejl af det tyrkiske Ord djineviz, som ikke betyder Genueser, men derimod onde Aander (genii), og hvad navnlig Borgen paa Bjærgene Jenissala angaar, er det temmelig sikkert, at den ikke byggedes af Genueserne men langt tid-

ligere. Desjardin fremhæver ogsaa (i sin arkæologiske Rejse i Dobrudscha), at Borgen Jenissala maaske kan være anlagt allerede i det sjette Aarhundrede af Byzantinerne under Kejser Justinianus; det er nemlig et Slot i det sjette Aarhundredes Stil. Og det minder i høj Grad om St. Sebastians Taarn i Rom, som byggedes paa Belisars Tid. Selve Slotsbygningen findes velbevaret lige til første Etage, men de øvrige Etager og flere af de runde og sekskantede Taarne ligger i Ruiner.

Her oppe fra et af Taarnene i Borgen Jenissala har man den prægtigste Udsigt, som tænkes kan, over det Indre af Dobrudscha med dets forskellige Bjerge og Søer. Mod Nord ser man herfra tydeligt og klart den store Sø Razim med dens mange Bugter og ved girdas tilknyttede Smaasøer. Og midt i Søen opdager man den store Ø Popin. I Nordvest kan man paa den store Slette tydeligt se det toppede Bjerg Pomsil med begge dens Toppe, mens man i Randen af Horisonten mod Nord kan skelne Konturerne af de alpelignende Matschinerbjerge; det er i Sandhed et betagende Panorama, som udbreder sig for Tilskuernes Blikke deroppe i Taarnet paa den gamle byzantinske Borg i det gamle Æventyrland ved det sorte Hav.

Højsletten i Dobrudscha.

Steppen og dens Indbyggere.

Højsletten i Dobrudscha udgør næsten Halvdelen af Landets Areal. Den begrænses mod Nord af en Linie, som gaar fra Landsbyen Daeni til Portitza ved det sorte Hav. Mod Øst begrænses den af det sorte Hav og mod Vest af Donau. Mod Sydøst udgør Grænsen en Linie mellem Raschova og Kara-Omer. Mod Syd danner den bulgarske Grænse ogsaa Skillelinien mellem Bulgarien og dette Plateau i det rumænske Dobrudscha. Dets Midte optages af den lange og delvis sumpfyldte Kara-su-dal med dens vigtigste By Medjidie. Blandt andre Pladser paa denne Højslette maa her nævnes Daeni, Hirschova og Tschernavoda mod Vest, Medjidie og Casimcea i Midten, Kara-Omer mod Syd samt Mangalia, Taschaul og Duinigi mod Øst ved Kysten af det sorte Hav.

Dette Højdeplateaus Rande slutter enten af mod Donau eller det sorte Hav. Dens Middelhøjde er 45 m. I dets Indre ligger den store Steppe med en Mængde Høje eller saakaldte Tepé, for hvilke vi allerede udførligt har gjort Rede paa andet Sted i dette

Arbejde. Disse Høje naar sjælden en Højde af 100 m. Paa Højdeplateauet vokser yderst faa Træer og kun i Landsbyerne ser man nogle plantede Frugttræer, men ellers er denne Egn af Dobrudscha meget frugtbar, og fra Bondegaardene her paa Egnen stammer det berømte Korn fra Dobrudscha. Navnlig dyrkes her Hvede, Havre og Majs, og Høsten plejer at være rigelig og at eksporteres, Saaledes eksporteredes f. Eks. fra Tuldscha og Konstanza i Aaret 1904, der dog ikke var noget godt Aar, alene af Hvede et Kvantum af 452,000 Hektoliter.

Malende er følgende Skildring af Dobrudschas Højslette af Prof. Tocilescu: »Landet Syd for Trajans Vold, hvilken Landstrækning bestaar af Jurakalk med der ovenpaa liggende Lag, har et Relief af 500—600 Fods Højde over Havel. I monoton Følge veksler her hølgeformigt langstrakte Bjergaase med let udhulede Dale, i hvis Bund der hist og her findes Klipper. Har man bestegit en saadan Bjærgrygs let hvælvede Kam, saa udbreder sig for ens Blikke en let toppet endeløs Slette, paa hvilken inlet Hus, inlet Træ, ingen Klippe hæver sig, og kun et stort Antal lave Tumuli falder en i Øjnene, hvilke tager sig ud som Muldvarpeskud paa en Eng. Intetsteds blinker et Vandspejl, intet Grønsvær forraader Tilværelsen af en befrugtende Bæk. Opfyldt af tørt Græs uden Blomster og af en usædvanlig stor Græshoppeart samt et uhørt stort Antal Rotter og Øgler, breder Sletten sine tørre Jorder ud, og en skarp Kontrast til dette Syn danner Himlens blaa Hvælving, der ved Solens Op- og Nedgang frembyder det vidunderligste Farvespil. Man tror, man er hensat i en fuldkommen Ødemark. Først ved nærmere Iagttagelse opdager man her og der en tilpløjet Mark, en ensom græssende Hjord og bliver helt forbauset over en Telegrafledning, paa hvis Stolper sidder store Gribbe, til man endelig opdager paa et i en Støvsky fremrullende Bondekøretøj, at der virkelig findes Mennesker i dette Land.

Men Vejen løber i lange Tider, uden at man støder paa nogen Landsby. Boligerne ligger skjult i Dalene, hvor der fandtes Vand til Brønde, og hvor Vindene blæser og hvirvler høje Skystøtter af Støv op paa den grænseløse brede Landevej til Pine for alle aandende Væsener. I de Fordybninger i Jorden, hvor Vandet staar hist og her danner Sumpe, trives Landskabets eneste Vegetation, Smaaplante, Buske og Trægrupper, fra hvilke Falke og parvis sværmende Skader ses at flyve op, her og der et

Fragltræ eller en skyggegivende Lind. Tæt omkring saadanne »Velgørere« grupperer Beboelseshusene sig, og med nogle Dusin Husholdninger anses der allerede at være gjort et herligt Samfund i dette Land. Hytter med flade Jordtage og halvt gravet ned i Jorden, med Skorstenene flettede af Vidjer tjener de fattigste Indbyggere til Bolig. De bedre situerede bor i smaa Lerhytter, som er tækket med Halmtag og har en aaben Træveranda uden Prydelser vendende imod Syd. Kornboder paa høje Stenfødder, aabne Loer, Høstakke til Kreaturerne og, mærkeligt nok af Vidje flettede Kurvehuse til Bevaring af Majs præger de større Gaardes Udseende, og de er omgivet og beskyttede med Volde og Grave efter gammel Skik i dette Land. Et nyligt bygget Eletages Stenhus, i hvilket den rumænske Folkeskoles to Klasser rummes, virker her paa Stedet som et Palads. Kirke eller Moské mangler. De Helligdomme, man i disse Landsbyer anser for den kostbarreste Ejendom, og hvorhen man almindeligvis valfarter er Landsbyens Brønd, der med stor Bekostning er boret skaktformig og i en anselig Dybde. Et Begreb om denne Dybde giver de Brøndlove, der har sædvanlig Ankertovslængde og vindes op af, i Ring gaaende Trækokser ved Hjælp af uformeligt raa knagende Træruller (Paternosterværk). Ellers er al anden offentlig Omsorg ukendt. Dyrskelletter, som ligger overalt, og raadnende Lig fuldender disse Indtryk, som heller ikke viser sig mere sympativækkende med de ulvelignende Hunde, der med høje Glam styrter løs paa den fremmede.« (S. 3 »Das Monument von Adam Klissi« af Gr. G. Tocislesco, Wien 1895).

Det er dog, som det er fremgaaet af det foregaaende urigtigt at fremstille sig, at hele Dobrudscha er en stor Ørken eller en eneste stor frugtbar Slette. Tværtimod er Dobrudschas Højslette delvis meget frugtbar. Det er først Syd for den ufrugtbare Bahadag, at den store Højslette begynder, og hvor den har dette karakteristiske Udseende, som lever endnu den Dag i Dag i Fortællingen om Dobrudschas store Højslette forbrændt af Solen og uden nogen nævneværdig Vegetation. Kilder og Bække forekommer ogsaa sjælden paa denne Højslette, som vi allerede har paavist. Allerede General Moltke, der Aar 1837 som ung Officer besøgte disse Egne, gav følgende lille Skildring af Højsletten Dobrudscha: »Hele Timer kan du ride over denne Ørken uden saa meget som at opdage en elendig Landsby, uden Trær eller Haver i en vandløs Dal. Det er,

som om det livgivende Element var sunket ned i den løse Jord, thi i Dalene ser man ikke en Gang Spor af det udtørrede Leje af nogen Bæk. Kun fra Brønde henter man med lange Bastreb Vand af Jordens Indre«. Saaledes var det paa Moltkes Tid og saaledes er det den Dag i Dag! Brøndene i Dobrudscha er derfor uhørt dybe. Toula, som gjorde en geologisk Rejse i Dobrudscha 1893, fandt i Landsbyen Akkandelâr Brønde, som var 17 til 35 m. dybe og den tyske Geolog Wincke fandt i Landsbyen Hassandschi en Brønd, som havde et Dyb af 72 Fod!

I de nye anlagte tyske Byer, som vi senere skal omtale, henter man for Tiden Vand af Brøndene med saakaldte Paternostermaskineri i Dobrudscha.

Denne store Slette er ogsaa lidet befolket, og de i Landsbyerne, om man kan tale om nogle saadanne, levende Personer udgøres af Faarehyrder eller saakaldte rumænske Tschobani (ogsaa kaldte Mokkaner) og græsk talenede Karaktschani, som lever her paa den store Slette og leverer Mælk og Uld fra Faarene til deres Herre, der her i Dobrudscha som oftest er Bulgarer. Disse Faarehyrder drage vidt omkring paa Balkanhalvøen, og de forekommer i endnu større Antal i Makedonien, hvor de kaldes Karaktjani eller sorte Hyrder, hvis de taler græsk, men kutzovalaker eller vanføre Valaker, hvis de taler rumænsk. Et andet Øgenavn paa disse rumænske Faarehyrder i Dobrudscha, hvilket Navn ogsaa er blevet meget bekendt, er Zinzarer, hvilket stammer fra Rumænernes Talord Zinz fem, (lat. quinque), samtidig er det en ondsksfuld Hentydning til Rumænernes Karakter, thi Zinzar betyder ogsaa Giftmyg paa det bulgariske Sprog.

Disse rumænske Faarehyrder fører et meget anstrengende, men frit og sundt Liv paa Dobrudschas vidtstrakte Sletter. De græske og de rumænske Faarehyrder hader hinanden, og det forekommer aldrig, at en Rumæner gifter sig med en græsk Faarehyrdes Datter eller omvendt. De rumænske Faarehyrder, Mokkanerne, som nu om Stunder er de talrigste i Dobrudscha, har en Høvding, som de selv vælger og som Bulgarerne kalder med et tyrkisk Ord: Kehaja (som betyder omtrent hvad vi paa dansk kalder Klokke eller Degn). Disse Mokkaner har ogsaa en særlig Skik, som forekommer blandt de andre slaviske Folk, navnlig blandt Serberne, og som kaldes Pobratimstvo eller Fostbroderskab. De indgaar Forbund med hinanden for

Livet til gensidigt Beskyttelse og Forsvar, og slige Forbund velsignes endnu i Dag i Kirken af Præsten. Hver Søndag kan man i de rumænske Kirker se en Række unge Mænd forenede med hinanden ved et Reb stille sig op i Midtergangen og Popen, Præsten, læser da over dem særlige Bønner, som indeholder en Anraabelse til den Højeste om at velsigne deres sluttede Forening. Det er paa en Gang et smukt og gribende Syn, disse unge Mænd i hvide broderede Lærredsdragter med Blomster i Hattene, som de holder i Hænderne, mens de tæt sluttede sammen i knæbøjet Stilling andægtlig hører paa Præstens Ord. Selv Drengene og Piger indgaar slige Pohratimstvo med hverandre, men »Kontrahenterne« maa ikke gifte sig med hinanden. Ligeledes indgaar ogsaa Piger Valgsøsterskab (Posestimstvo) indbyrdes, ja, det fortælles, at ogsaa Skovnymferne, de saakaldte Frumoschele ogsaa søger at indgaa slige Broder- og Søsterskab med Menneskebørnene i Rumæniens vilde Egne, for at faa Lejlighed til mere intimt at nærme sig dem og ved Nattetid suge deres Blod. Slige Historier, Povesté, fortæller man for hinanden om Aftenerne, naar man har sluttet sit Arbejde og kommer sammen om Baalet paa den aabne Mark eller inde i Hytten, den saakaldte Stina, naar Regnen strømmer ned og Stormen tuder omkring Hjørnerne. Slige Sammenkomster kalder Rumænerne Tara, og Bulgarene for Sedjenki. Og da hænder det, at til Selskabet slutter sig en vandrende Spillemand, en rumænsk saakaldt Cobzar eller bulgarisk Pevtji, og da synger han for den forsamlede Ungdom disse vemodige, melodiose Kærlighedsviser, som Rumænerne kalde Doinas og Bulgarene Koledari, medens han akkompagnerer sig paa den enstrengede Fiol, den saakaldte Gadulka eller Gaidan. Drengene og Piger istemmer Omkvædet. Og naar han er holdt op med at synge, spiller han op til en munter Runddans, en saakaldt rumænsk Hora eller bulgarisk Horo, og Drengene og Piger slutter straks Kreds, danser og synger. Og Dansen bliver stadig vildere og vildere, til Spillemanden ikke kan følge med længere. Og da gør man et Ophold og forfrisker sig med et Glas sur Mælk, saakaldt Lapte hattut, eller, hvis man har det, et Glas Tsuicka eller Blommebrændevin, hvilket blandt Bulgarene forekommer sjældent og af dem kaldes Slivovitzza eller (med et tyrkisk Ord) Rakija.

Ved Dansen bruger Spillemanden helst en Fløjte, som hos Bulgarene er en almindelig Rørpipe og kaldes Kavala; men Rumænerne har en Fløjte med

flere Piber, som kaldes Maskall og ligner det Instrument, som Skovguden Pan i Oldtiden mentes at spille for Nymferne, og som derfor den Dag i Dag som Musikinstrument i Vesten almindeligvis kaldes Panfløjte, men nu for Tiden sjældent eller aldrig forekommer. Og, naar man ser en Skare Hyrder og Hyrdinder dernede i Dobrudscha en smuk Sommernat danse deres Hora omkring Baalet ved Lyden af en saadan skrallende Panfløjte og ser, hvorledes de hvide Lærredsdragter farves røde af Skinnet fra den flammende Ild, hvor den sortsmudske Spillemand staar og blæser sin manglepibede Fløjte af al Kraft, da tror man sig næsten sat 2000 Aar tilbage i Tiden, og man glemmer, at den store Pan er død!

Men han er ej død; han lever den Dag i Dag; han lever blandt Hyrderne og Hyrdinderne paa den store Steppe dernede i Æventyrlandet Dobrudscha ved det sorte Havs Bred!

Denne store Steppe strækker sig fra det bulgarske Skovland Deli-Orman imod Syd, nordvest over Dobritsch til Baltschik ved det sorte Hav og til Silistria ved Danau. Navnlig er de omkring Mangalia, Dobritsch og Baltschik liggende Sletter kendte for deres Mangel paa Vand. Hele Timer kan man her rejse uden at træffe paa en Kilde eller Menneskebolig. Den store vide Slette ligger foran ens Blik som et stort Hav. Men den frembyder ved Sommertid for den rejsende et betagende smukt Skue. Da smykkes Sletten af yppigt Græs, og i det høje Græs vokser Millionvis af herligt duftende Blomster. Der pranger pragtfulde røde og blaa Blomster ved Siden af hvide og gule, der lyser i det grønne Græs Blomster i alle Regnbuens Farver: labia, camillæ, umbella, silene og euphorbiæ Arter forekommer i de mest forskellige Varieteter og Størrelser, og Luften fyldes af deres Duft med næsten bedøvende Vellugt. Og naar saa et Vindstød sætter dette høje tykke Tæppe af Blomster i en sagte bølgende Bevægelse, da kan man næsten forestille sig, at det sorte Hav er svømmet over sine Bredder, og den bølgende blomstrende Hede synes kun at være en Fortsættelse af det brusende Hav. Og over dette blomstrende, farverige Hav hvælver sig den blaa Himmel, sjældent skygget af nogen Sky!

En Rejse i Forsommeren paa Steppen er i Begyndelsen usigelig behagelig og fyldt af en be-daarende Poesi for den, som har Øje for Naturens Skønhed. Men man kan ogsaa faa for meget af

det gode. Dette store blomstrende Hav bliver i Længden ensformigt og stemmer Sindet til Melankoli. Der savnes Staffage i dette Landskab!

Uendelig synes Sletten at være, og Time forløber efter Time, inden man naar til nogen Menneskebolig. De faa Landsbyer, som ligger paa denne Slette, skjules for den rejsendes Blik af det høje Græs, og deres Beliggenhed forraades kun af en eller anden Vejrmølle paa en eller anden Høj, thi disse Høje, disse Tepé forekommer ogsaa her paa denne vidtstrakte Slette i Dobrudscha. Ellers afbryder kun hist og her nogle Birke eller halv-voksne Egeskud den ensformige Slettes Melankoli.

Saaledes er der paa Steppen i Dobrudscha om Foraaret og Forsommeren. Men paa Højsommeren, naar Temperaturen ofte stiger til over 45 Grader Celsius, da udtørrer alle Bække og Kilder, da svies Græsset, og Blomsterne visner; og da forvandles denne herlige Blomsterslette til en Ørken med rødbrændt tør Jord; og kommer da en Tordenskyll og udgyder sine Vandmasser over den tørre Jord, forvandles Jorden til en Lervælling, hvor det er vanskeligt at gaa.

Det er denne store Slette eller Steppe paa Dobrudschas Højplateau, som er Hjem for disse berømte Faarehyrder, de saakaldte Mokkaner eller som de kaldes paa rumænsk for Tschobani i Dobrudscha.

Tschobanen er en elskværdig Fremtoning under en Rejse paa Steppen i dette Land. Ligesom Vandreren i Alperne med Glæde paa lang Afstand opdager en Alpehytte, hvor han ved, han kan faa Hvile og Vederkvælgelse efter den anstrengende Vandring, saaledes opdager den Rejsende med samme Følelse Tschobans enkle Hytte paa Sletten i Dobrudscha. Paa lang Afstand lyser i Morgensolens Skin de lysegule flettede Straamaatter, af hvilke hans primitive Bolig er forarbejdet. En let lysegraa Røg stiger op fra den som Tegn paa, at Mælkekasserollen hænger over Ilden, og at Ejeren af al denne Herlighed er hjemme. Han har virkelig et Hjem her paa den store, vidtstrakte Slette; en Hytte, stor nok til at rumme Sovesteder til nogle Personer og den Smule Husredskaber, han ejer.

Naar vi kommer nærmere, opdager vi bag Indhegningen for Kreaturerne de korslagte Stænger, som bærer det med Siv og Rør tækkede Tag oppe.

Nogle smukke, kloge Ulvehunde farer glammende og springende imod os, og derefter ses Vær-

ten selv, Tschobanen i sin vældige Straahatpalarian, og sit brede Læderbælte om Livet over de vide, kjolelignende Benklæder, de saakaldte Gatyas, som ogsaa Albaneserne bærer. »Bouna Dimineatza, Domnu« (Godmorgen, min Herre!) siger han, idet han hjælper os ned af Køretøjet, og saa fører han os frem til den murede Brønd indenfor Indhegningens med dens mod Himlen pegende Pumpestok. Og efter at vi har slukket vor Tørst med frisk Kildevand, bydes vi velkommen ved et Glas Lapte battut og Poine (Brød af Majs) og, hvis han er særlig spendabel, med Cave cu lapte (Kaffe med Mælk). Eller ogsaa dækker han paa et stort Labia blad en rigelig Portion løs, hvid Faareost af den Slags, som Rumænerne kalder Brinza og Bulgarene Kasckkaval eller Spølkum fast sur Mælk, som er meget udbredt i Orienten, og som Rumænerne kalder Ja-urt (det tyrkiske yoghurt) og Bulgarene Kisselaa mlekaa.

Efter en Tids Hvile for Hestene, som nu ogsaa faar deres Tørst slukket, kører vi videre paa den vidtstrakte, uendelige Slette, men vi opdager nu i Nærheden her og der liggende Hytter af samme Slags, og blandt dem, halvt nedsænkede i Jorden og med Tørvtag, en større Hytte, en saakaldet Bordei, hvor Bulgaren bor, han som i Regelen er Ejeren til Kreaturerne og som tilvirker denne Ost og denne sure Mælk, som vi nys har smagt. Ogsaa Faarehyrderne faar man hist og her at se. Hver Hjord er fulgt af et Æsel, paa hvilken Tschobanen sidder højt oppe paa en Træsaddel med Benene trukket op næsten under Hagen og med Græskarflasken med Vand paa den ene Side af Sadlen og Lassoen paa den anden. Saaledes lever Faarehyrden den lange Sommer, fri og lykkelig uden altfor store Bekymringer paa sin Græsmark, sin Tirla paa den store Steppe i Dobrudscha.

Disse Tschobani tjener godt, thi de lever meget billigt og har desuden Mad og Klæder gratis af Bulgarene, som underholder dem og laver Ost og sur Mælk af Mælken fra de Faar, som disse rumænske Hyrder vogter. I Almindelighed overtager tre Hyrder i Fællesskab Bevogtningen af 200—300 Faar. Som Løn herfor faar de foruden Frokost et Faar for hvert 25. Kreatur samt to Sæt Gangklæder om Aaret. Foruden Mad og Klæder faar Hyrden saaledes omkring 4 Faar om Aaret, og de kan beregnes til mindst 40 à 50 Franc pr. Styk. Altsaa har Hyrden en rigtig god Sparepenge hvert Aar, om han lever forstandigt, og denne Løn for hans Arbejde er virkelig god, i Særdeleshed naar man

betænker, at en Industrierbejder i Rumænien i vore Dage i Gennemsnit tjener — 560 Franc om Aaret.

Før 1865 havde ogsaa Faarehyrderne i Siebenbürgen Ret til at drive deres Faar paa Græs i Dobrudscha, som da var en tyrkisk Provins. Og disse Hyrder plejede, da de fleste var i Tjeneste hos Beboerne i Byen Brasso (Kronstadt), at drive deres Hjorder gennem Vallakiet og over Donau ind paa Højsletten i Dobrudscha. Denne Vandring med deres Hjorder gennem Vallakiet er ældgamme, og vi kender Aftaler, som er sluttet mellem de siebenburgske Fyrster, ligesom Georg Rakoczy I og Fyrsterne af Vallakiet angaaende disse Faarehyrder og deres Ret til at drive deres Dyr gennem Vallakiet. Under Tyrkiets Krig med Ungarn, og navnlig Siebenbürgens Krig med Tyrkiet 1658—62 kunde disse Hyrder ikke levere deres Herre Regnskab for deres Indtægter, hvilket de ellers plejede at gøre med den største Samvittighedsfuldhed. Da Freden blev sluttet, og den af Tyrkerne anerkendte siebenbürgske Fyrste Mikael Apaffi endelig havde faaet Ro og Fred i Landet, opsøgte han disse Hyrder paa deres Sletter, og den Skildring, han leverer af deres Liv, er overmaade betegnende for dem den Dag i Dag! Han skriver: »Hver Morgen og Aften fortæller de selv deres Andagt, og skønt deres Herrer tilhører den reformerte Religion, har de alligevel ingen Sjælesørger. Naar de vil gifte sig, gaar de til deres Herre Godsejeren, som da holder en Bryllupsfest for dem, men derefter vender de ikke mere tilbage til Siebenbürgen. Kun Overhyrden kommer hvert Foraar og aflægger Regnskab for de ham betroede Hjorder. I Begyndelsen af Høsten drager de med Hjorderne ned mod Donau, hvor de lejer en 20 Mil lang og 4 Mil bred Landstrimmel. De Faar og Geder, som de vil sælge, opkøbes af handlende fra Konstantinopel.

Denne Handel med Kreaturer befandt sig, da Apaffi skrev dette, i Hænderne paa de siebenbürgske Godsejere, men den overgik senere til de rumænske Bønder paa Grænsen. Den Aar 1728 afdøde Dommer Georg Drauth havde stor Andel i slige Kreaturhandler i Byen Kronstadt. Og gennem hans Optegnelser kender vi mange af de Overenskomster og Aftaler, som er sluttet mellem Fyrsterne i Siebenbürgen og Vallakiet samt Tyrkiet angaaende disse Hyrderes Vandringer. Da Kulturen i Vallakiet steg, mindskedes ogsaa som sædvanligt Græsmarkerne paa Agerjordens Bekostning, og vi finder da,

at Hyrderne stadig mere begyndte at vandre over Donau med Deres Hjorder til Dobrudscha. Interessante Bidrag om dette Hyrdelivs Historie i Dobrudscha findes i den Embedsskrivelse, som Chr. W. Huber, den østrig-ungarske Konsul i Galatz afgav Aar 1847. Han kalder disse Hyrder i sin Skrivelse for Mokkaner. Det rumænske og ejendommeligt nok, ogsaa tartariske Ord for disse Hyrder er Tschobaner (se Prof. H. Vamberys Arbejde: *Das Turkenvolk*. Leipz. 1885). Denne tyske Konsul i Galatz fortæller om de siebenbürgske Hyrder, at de om Høsten plejede at drage fra Siebenbürgen til Moldau og Vallakiet og overvintre i Dobrudscha efter at de var gaaet over Donau ved Giurgiu Kalarasch, Gura Jalomniza, Braila og Galatz. De opholdt sig om Vinteren paa den store Højslette mellem Tuldscha og Varna, siger han. I Juni drev de atter deres Hjorder tilbage til Siebenbürgen, men mange af dem blev tilbage i Dobrudscha, selv om Sommeren. De mere formaende Hyrder havde ogsaa Hornkvæg, saasom Okser og Køer med i deres Hjorder, og de lejede Græsmarker for dem af den tyrkiske Regering, som krævede en særlig Tribut for Antallet af de Hjorder, som fik Lov at græsse paa tyrkisk Omraade, en saakaldet Saimakpara. Antallet af Kvæget var overmaade forskelligt. I Vinteren 1846—47 fandtes i Dobrudscha 250,000 Faar, der afgav 332,000 Oka (Skaalpund) Uld, af hvilke 312,000 Oka gik til Ejerne af Dyrene i Brasso. I Høsten gik ved de ovenfor nævnte Pladser 281 Kreaturhjorder igen tilbage til Siebenbürgen over Donau. De bestod ialt af 2,095 Heste, 4,450 Geder og 473,352 Faar, og Faarehyrdernes Antal gik ved denne Lejlighed op til 4,189. Disse Kreaturer dannede altsaa en overmaade betydelig Formue, som tilhørte Siebenbürgen. Den 1ste Juli 1855 afsluttede det østrigske Udenrigsministerium den sidste Overenskomst med Tyrkiet angaaende disse Faarehyrder, og den udløb 1865. Men Tyrkiet vilde da ikke forny denne Aftale; thi det (Tyrkiet) lod samme Aar Dobrudscha kolonisere med Tscherkesser og Tartarer fra Krim, saaledes som vi senere skal paavise.

Man kan af Faarenes Talrighed i Dobrudscha, i det mindste i de ældre Tider faa en klar Forestilling om den storartede Eksport af Uld som gik for sig fra Dobrudscha, navnlig til England og Frankrig. Der fandtes jo talrige Faarehjorder paa den store Slette i gamle Tider navnlig før Tyrkiets Afstaaelse af denne Landsdel til Rumænien 1878.

Og disse Faarehjorder afgav, foruden Mælk ogsaa deres Uld til Ejerne af Faarene. Udførselen af Uld til England og Frankrig gik i 1870erne (efter Donau-Bulgarien af F. Kanitz) op til 7000 à 10,000 Ctr. (!) om Aaret til en Værdi af 4 Millioner Pound Sterling.

Tidligere havde Faarehyrderne i Siebenbürgen Ret til at drive deres Faar paa Græs paa den store Slette i Dobrudscha, og de betalte da en Skat, kaldet Odlakie, som bestod af hert 50ende Kreatur og 4 para pr. Kreatur til den tyrkiske Pascha i Tuldscha, men denne Ret ophævedes i Aaret 1865, som vi i det følgende skal skildre. Under Tyrkernes Tid maatte Indbyggerne i Dobrudscha betale den sædvanlige saakaldte Kopskat eller Haratsch til Paschaen i Tuldscha samt desuden 10 Pjaster for hvert Svin. Møllejerne maatte desuden betale en særlig Skat paa 5 Pjaster, hvis Møllen havde en Sten og 7 Pjaster, hvis den havde to. Hele dette Skattesystem blev imidlertid lagt om, da Dobrudscha kom under Rumænien, og nu hersker det rumænske Skattesystem i Dobrudscha. Indbyggerne priser dog ikke Forandringen, hvilket vi skal se, og det, som særlig har vakt de tyske Kolonisters Harm, er Forbudet mod at bryde Sten i Dobrudscha. Den rumænske Regering erklærer nemlig, at alle Sten er Statsejendom. Saaledes fortæller f. Eks. Doktor Franz Toula fra sin geologiske Rejse i dette Land, at Bønderne i Ortakiöi beklagede sig over dette Forbud, som hindrede dem i at skaffe sig Grundstene til deres Huse. En anden Ubehagelighed er ogsaa den store Mangel paa passende Brændselsmateriale paa den store Slette; thi den Smule Smaaskov, der findes, vil man jo helst skaane og desuden giver den jo ingen Varme. Man har derfor opfundet et andet Brændselsmateriale i Dobrudscha; af Straa eller Siv tilvirker man et Slags Tegl bestaaende af Okseekskrementer og Straa, hvilket Tegl presses og tørres i den brændende Sol, og lagres for Vinterens Brug. Naar man rejser i Dobrudscha, kan man udenfor Husene og Gaardene se hele Stabler med den Slags pressede og tørrede Tegl ligge lagrede og opstablede i et Hjørne. Det er Vinterforraadet af denne Slags Brændsel, som paa tyrkisk ogsaa i Dobrudscha kaldes ligesom i Lilleasien for tessek.

Vintrene i Dobrudscha er rigtignok ikke lange, men til Gengæld saa meget mere ubehagelige. Og for den rejsende frembyder Højsletten i Dobrudscha et alt andet end behageligt Syn. Den bidende Kri-

vitzul (Nordenvind), som i et foregaaende Kapitel er nævnt fordi den ved Høsttid er særlig farlig for Sømændene i det sorte Hav, bruser nu under Vintertid frem over det nedre Donaudelta og Bessarabien, idet den med sine Snemasser pisker den triste Højslette i det Indre af Landet. Ingen Bjærgkæde formaar at hindre Nordstormens Fremfaren. Og naar Stormen tilsidst er hort op at rase, og Solen endelig bryder frem af Snetaaen ved Horisonten og kaster sine Straaler over det af Millioner Iskrystaller glitrende hvide Snetæppe, saa kan man hist og her opdage de fattige Indbyggerses Boliger pippe frem som dunkle Punkter af Snemasserne, da skulde man snarere tro, man saa et Billede fra det snerige Norden i Stedet for det om Sommeren saa varme Æventyrland Dobrudscha.

Floder og Søer i Dobrudscha.

Floder.

Den vigtigste af alle Floder i Dobrudscha er Taitza. Den er 100 km lang og har sin Kilde paa en Høj paa Bjærgtet Teilor og falder ud i Babadagsøen. Den flyder igennem eller passerer forbi Byerne eller Landsbysamfundene: Tsigancea, Taitza, Hanceasca, Balancea og Ortakiöi. Dens Bredder er befolkede bedre end nogen anden Flod i dette Land, omkring 25 Personer pr. Kvadratkilometer bor ved den.

Den næste Flod i Henseende til Længde er Tassaul (læs Taschaul); den kaldes ogsaa paa en Del Landkort Cacincea. Taschaul er 92 km lang og falder ud i Søen Taschaul. Den passerer Landsbysamfundene: Casincea, Kirischlic, Serenat, Palazumic og Tasociel. Dens Bredder er ogsaa overordentlig meget befolkede; man beregner, at der ved dem bor 20 Indbyggere pr. Kvadratkilometer.

Den tredje i Rækken af Dobrudschas Floder er Telitzafloden, som udspringer ved Trestenik, en af Højene paa Bjærgtet Nikolitzel, og flyder gennem Landsbyerne Tilitza, Frecatzei Cataloi og Kongaz. Den er 70 km lang og falder ogsaa ud i Babadagsøen. Bredderne om denne Flod er lave, men karakteristiske. Telitza Floden har en Biflod ved Navn Hadschhilar (Hagilar), som kommer fra højre Side af Bjærgtet Denistepé, hvorfra man har en herlig Udsigt over Landskabet deromkring.

En anden meget stor Flod i Dobrudscha er Slava, som dannes ved Forening af tvende mindre

Vandløb, den russiske Slava og Basch-Punar. Den udspringer paa Bjærgtet Atmascha 440 m over Havet og passerer Landsbyerne Atmascha og Ciucurova, Slava cerkeza, Slava rusa og Kaucaziu, og efter at have gennemløbet en Strækning af 62 km danner den den lille Sø Ciamurli, der igen staar i Forbindelse med den store Sø Galovitzza ved dennes østre Side nærvæd Landsbyen Ciamurli. Dens Strande er opfyldt af Klipper og meget pittoreske, og den her beliggende Dal er særlig naturskøn, men lidet bebygget. I Søen Ciamurli udløber den lille Flod (eller Bæk) Beidaut ved Søens sydlige; denne Flod passerer forbi eller løber igennem Landsbyerne Te-stemel, Beidaut, Potur og Hamangi.

For Donaus Bifloder i Dobrukscha har vi gjort Rede andet Sted i dette Arbejde.

Søerne i Dobrukscha.

Søerne i Dobrukscha har i Almindelighed salt Vand, og Strandene er ved Kysten af det sorte Hav, paa en Strandstrimmel, som skiller dem fra denne, opfyldte af Sandklitter, medens de paa den modsatte Side er stejle og opfyldte af Klipper, som gaar stejlt ned mod Vandet. De har deres største Dybde ved Bredderne ind mod Land, og ved Bredderne, som ligger ved det sorte Hav, finder man den Dag i Dag store Saltflader, som ligger tilbage efter at Vandet er fordampet. Disse Søer i Dobrukscha beløber sig til et Antal af 24 større og mindre, og de største ligger mod Nord langs med det sorte Hav. Den største af Søerne hedder Razim eller Razim, og den optager en Flade af 480 km.

Razim er helt og holdent skilt fra Havet. Ved den nordlige Strand ligger Øen Popin, som har Klipper paa sine Bredder indtil 48 m.s Højde.

Razim staar i Forbindelse med flere andre mindre Søer. Disse er: Babadag, Galovitzza, Smeica, Tuzla og Sione. De danner et helt System af indbyrdes sammenhængende Søer, der optager en Flade af 1000 km og staar i Forbindelse med det sorte Hav ved to smaa Udløb, Portitza (den lille Havn) imod Nord og Feriteaschka imod Syd. Med Donau staar Razim ogsaa i Forbindelse ved Girta Dunavetz, men denne lille Biflod til Donau er i hede Somre undertiden fuldstændig udtørret. Alle disse Søer er meget saltholdige undtagen Babadagsøen og den lille Ciamurli, hvilke Søer faar deres

Vand fra Kilder paa Bunden eller Tilløb fra Bjærgene. En Sø, som er særlig saltholdig, er Adschighiol (Agi-ghiol), hvilket ogsaa selve Navnet antyder (adschi betyder nemlig bitter paa tyrkisk og ghiol Sø, altsaa adschi-ghiol betyder Bittersøen). Ved denne Søes Bredder ligger flere Badesteder, da det salte Vand er meget sundt. Det indeholder nemlig Jod.

Disse Søer i Dobrukscha er ogsaa meget fiske- rige, og russiske Lipovaner har slaaet sig ned som Fiskere ved disse Bredder, som det allerede er omtalt i det foregaaende. Regeringen har ladet en Kanal bygge mellem Razim og det sorte Hav ved Portitza, og derved er Fiskeriet forbedret i Dobrukscha og giver Staten en Indtægt af 1 Million Franc om Aaret.

Man udnytter ogsaa Saltet, som findes i disse Søer og anvender det til Nedsaltning af Fisk.

Af andre Søer i Dobrukscha mærkes: Gargalik, Taschaul, Siut-ghiol (Nord for Konstantza) den lille Sø Adschischea (Agigea) Syd for Konstantza og Tuzlasøen (eller paa tyrkisk Tekir-ghiol) kendt for sit Sanatorium for tuberkulose og skrofulose Børn, hvilket Sanatorium er grundlagt af den rumænske Stat. Her i disse Egne findes ogsaa paa Sandklitterne Plantninger af Robinia-pseudo-acacias. Ligesom man ved Jyllands Vestkyst har plantet Klittag (Psamma arenaria) til Værn imod den saakaldte Sandflugt, saaledes planter man i Dobrukscha paa samme Maade Robinia-pseudo-acacias, og vi skal længere fremme nærmere gøre Rede derfor. (Dobrogea af Gregoire Danesco).

Syd for den lille By Mangalia ved det sorte Hav ligger ogsaa en Sø med samme Navn som Byen. Denne Sø er 13 km lang og omfatter 600 Kv. km. Paa dens nordlige Bredder findes Svovlkilder, som er meget sunde og anvendes meget til Bad af Indbyggerne paa Egnen. Disse Bade skal være særdeles gode imod Skab,

En anden Sø, som faar sit Vand af Kilder fra Bunden, er den lille Devnja-sø ved Byen Varna. Regn og Snevand absorberes nemlig af Kalkstene- ne i Bjærgene ved Dobrukschas Kyser og trænger helt ned til Mergellaget. Dette Vand hentes senere op af Brønde paa indtil 80 Meters Dybde, men det fremtræder ogsaa som Kilder, hvor Vandmasserne trænger sig gennem Mergellaget, saaledes som Tilfældet er ved Landsbyerne Michal Bey og Kavarna samt paa andre Steder i det rumænske Dobrukscha. I Landsbyen Devnja løber Grundvandet frem i flere

mægtige Kilder, siger Prof. Ischirkoff (se Side 97 Bulgarien Land und Leute 1916). Devnjas Kilder, som har stor Samfundsbetydning, giver mere end 5 Kubikmeter Vand i Sekundet. Disse Kilder sprudler og koger lige op til Søens Vandflade, og de driver flere Smaamøller, hvorfra denne Sø ogsaa af den græsktalende Befolkning i disse Egne kaldes kort og godt Potamos eller Floden. (Se Das Fürstenthum Bulgarien af C. J. Jirecek, Prag 1891).

Af den tyrkiske Befolkning kaldes den Kara Hyssein, og denne Flod, siger Prof. Ischirkoff, gennembyrder de ellers uigennemtrængelige Lag, og dens Vande springer undertiden ligesom et Springvand op til Overfladen ved artesiske Brønde. Denne Flod kaldtes af Bulgarene Batova, og den munder ud i det sorte Hav i den saakaldte Botavabugt ved Varna.

Djevnasøen har foruden at forsyne Byen Varna med Drikkevand nu under Verdenskrigen faaet en anden praktisk Betydning, Under mit Besøg i Varna i November 1915 saa jeg en Dag fra den højt beliggende Badestedsstrand ved det sorte Havs Strand, hvorledes man, lige før Byens Bombardement af den russiske Flaade, ind i Djevnasøen bugserede hele Bulgariens storartede Flaade bestaaende af Skoleskibet Nadeschda! Der ligger nu i Djevnasøen den bulgarske Flaade i Sikkerhed, hvis den ikke allerede er bleven ødelagt af den russiske Flaades Bomber og Granater!

Skovene og Floraen i Dobrudscha.

Skovene i Dobrudscha optager en Flade af 151,812 ha., og Tiendedelen af dets Areal er Skovbevokselse. Ialt findes der 111 Skove i dette Land og af dem tilhører 135,542 ha. den rumænske Stat og 15,521 ha. Kommunerne, medens kun 744 ha. er privat Ejendom. Egeskovene optager et Areal af 52,376 ha. og blandet Skov 43,944 ha. Træarterne i disse Skove udgøres af Hvidbøg (*Carpiscus betulus*) og Sølvhind (*Tilia tomentosa*), men ogsaa Steneg (*zucrcus sessiflora*) og Ahorn (*Acer campestre tartarica*) forekommer meget talrigt i disse Skove navnlig i den Del, som kaldes Deli-Orman.

Af Frugttræer og andre saakaldte ædle Træarter forekommer Morbær, Kirsebær og Farvetræ (saakaldet Sumack). Vinstokken trives ogsaa godt i det milde Klima, som hersker i dette Land og baade i det rumænske og bulgarske Dobrudscha dyrkes megen Vin. I Egnen ved Varna og Kavarna

langs med Kysten af det sorte Hav findes talrige Vinhaver. De vigtigste Vinhaver (som paa Rumænsk i Dobrudscha kaldes Podgorii), er beliggende i det rumænske Dobrudscha ved Serica og Bedela i Nærheden af Isaktscha, og fra dem kommer en meget berømt Vin, som udføres baade til Rumænien og Rusland. (Dobrudschas Flora er navnlig kendt gennem de Undersøgelser, som er udført af Dr. Brandza (i hans Studier i den rumænske Videnskabsakademis Afhandlinger 1887 og trykt som Bog 1897 i Bukarest) samt ved Dr. Grecescu i hans Arbejde Gonspectul florei Romaniei, Bukarest 1898).

Fugtligheden spiller som bekendt en stor Rolle i Planternes Liv, og derfor er ogsaa Floraen i Dobrudscha saa forskellig i den nordlige og sydlige Del af dette Land.

I Nord, hvor Regnen falder i rigelig Mængde, er Vegetationen ogsaa rig og frodig, og der findes store Skove. I det sydlige og mellemste Dobrudscha, hvor der kun falder lidt Regn, er Vegetationen ogsaa ringe og lidet varierende, Paa den tørre og steppeartede Del af Dobrudscha trives mest *Crategus monogyna* (paa rumænsk kaldet *Paducelul mic*) og *Prunus spinosa* (Birk) paa rumænsk *Porumbarul*. Desuden forekommer Kirsebærtræ (*Cerasus* og *Amygdalus nana*). Ogsaa *Rubus*- og *Rosa*-Arter forekommer talrigt, og mellem Konstanza og Magalia findes utallige Lunde af *Paliuris australis* samt her og der Jasminer (*Jasminium fonticenus*) der egentlig tilhører Floraen omkring Middelhavets Bredder. Vi tilføjer her blandt de sædvanlige Planter i Dobrudscha: *Adonis vernalis*, *Delphinium*, *Papaver*, *Gypsöfilla*, *Malva*, *Trifolium*, *Lotus m. fl.*

Steppen i Midten af Dobrudscha er bevokset, med en Mængde Vækster, som alle forekommer i Steppelandskaber, og de større af disse Arter tilhører i Almindelighed *Stripa-Calamagrostis*- og *Cyrodon*-Slægterne. De andre Slags Planter, som indbefattes under det fælles Navn Præriegræs forekommer ogsaa under denne Steppe. Vi nævner blandt de Vækster, som forekommer her: *Euphorbia*, *Salsola*, *Centaurea*, *Diffusa*, *Scolymnus hispanium*. I den for Dobrudscha ejendommelige Flora findes ikke mindre end 16 Arter, som er særlig for Dobrudscha, og de tilhører de fleste Slægter *Syrena*, *Achillea* og *Iris pumillis*. En Del Arter er fælles med den rumænske Flora og den øvrige europæiske, og til den hører navnlig *Clematis*, *Mysorus*, *Mentha*, *Equisetum*, mens andre Arter kun forekommer i den Flora, som er almindelig i og karakteristisk

for Middelhavslandene, f. Eks. *Lytrum* og *Glyzerrhiza* (ialt en halv Snes Arter).

Desuden forekommer her i Dobrudscha en Art, som er særlig sjælden i den evropæiske Flora nemlig: *Agrostis densior*. Særlig interessant for Botanikere er *Donaus Deltaland* med dets ejendommelige Vegetation, tilhørende Slægterne: *Phragmites*, *Tipa* og *Scirpus* samt de i Vandet levende Arter tilhørende: *Nymphaea alba*, *Nenuphar*, *Myriophyllum*, *Utricularia*, *Salvinia* m. fl.

Ved Havkysten vokser ogsaa en Del interessante Planter, af hvilke ikke mindre end 12 tilhører Arter, som mest forekommer omkring Middelhavet, f. Eks. *Zagophyllum*, *Medicago marina*, *Chenopodium*, og endelig findes her ved det sorte Hav Arter, som kun forekommer i Dobrudscha, f. Eks. *Silene pontica*, *Dacicucis* og *Asperula setulosa*. Efter de Undersøgelser, som er gjort af Dr. Grecescu, findes der her i Dobrudscha et stort Antal Planter, som kun forekommer i dette Land og saaledes er særlig sjældne. Nogle af disse Planter findes i Deltalandet omkring Donau samt i Strandsøerne ved det sorte Hav. Og blandt disse Blomster maa nævnes: *Petasites tomentosus*, *Fraxinus axyphilla*, *Quercus pendiculata*. Andre af disse sjældne Planter lever derimod paa Pladser, som ligger langt borte fra Havel, f. Eks. *Centaurea Jeukae Möhringia*, *Silene pontica*. Nogle af disse sjældne Arter er fælles baade for Dobrudscha og Bulgarien og for disse mærkes: *Nestarscordium bulgaricum*, *Consinia bulgarica*. *Dianthus* m. fl.

Endelig forekommer i Dobrudscha Arter, som kun forekommer i Asien og Dobrudscha f. Eks. *Pirus elaeagnifolia* (Flora Dobrogei af Dr. M. Brandza).

Som vi allerede i det foregaaende har omtalt, har den rumænske Stat ladet Skov og Planter plantere paa Sandklitter ved det sorte Hav, navnlig har man søgt at plante en Art af *Robinia pseudo-acacias* paa Sandklitterne, og man har ogsaa ment at faa en Mængde af disse Træer til at rodfæste sig paa betydelige Strækninger fremfor alt omkring Tuzla (eller Tekirghiol). Disse Plantninger omfatter allerede over 960 Hektar Jord.

Skovene i Dobrudscha omfatter et betydeligt Areal, som vi allerede har nævnt. Navnlig findes prægtige Egeskove i *Donaus Deltaland*, bl. a. den allerede omtalte Lettiskov paa den store Ø *Letea*, samt i det sydlige Dobrudscha i det saakaldte *Deli-Orman*. Men ogsaa inde i Hjærtet af Dobrudscha findes store Skove, navnlig mellem Bjærgene *Sacaïr Bair*

og *Pomsil* samt paa *Babadag*. Og der findes i Dobrudscha et virkeligt, saakaldet *Skovdistrikt*, som strækker sig fra *Matschin* imod Nord til den store Slette i Øst, til den lille Landsby *Nikolitzel*. Denne Egn er bevokset med *Lindetræer*, som ved Middagstid, naar Solen staar højt paa Himlen, og Heden er meget stærk, breder en rent ud sagt bedøvende Velugt paa flere Kilometers Omkreds. I Egnen om *Tschernavoda* og Landsbyen *Balaband* samt paa *Babadag* findes prægtige Egeskove og fra den af Tyskere mest befolkede Landsby *Ortaköi* mod Syd til de ligeledes af Tyskere behøede Steder *Atmatscha* (*Falkebyen*) og *Tschukurova* (*Ciucurova*) paa *Babadag* vokser der ogsaa *Aborn* og *Bøge*, ja hele denne Egn gør et fremmed Indtryk af at være en velanlagt og velholdt Park. Skovenes Udbytte i Dobrudscha gaar aarlig op omkring 2 Millioner Franc. (Aar 1900 var den rumænske Stats Indtægt af Skovene i Dobrudscha 1,752,361 Franc).

I disse Skove findes omtrent samme Dyreverden som i andre Skove i Balkanlandene. Vi har allerede nævnt, at i Deltalandets Skove lever utallige Ulve, og paa Steppen findes den Dag i Dag den bl. a. af *Ovid* i Oldtiden omtalte pontiske Markrotte (*Spermophilus cuv*), som af Indbyggerne i vore Dage kaldes *Sulik*, og Kongeørnen: *aquila inperalis*, samt den saakaldte *blaa krechi* (*corasias garrula*). (Se Dobrudscha af dr. Bernhard Schwaz Sid. 331, *Petermanns-Mitteilungen* 1886). Blandt Steppefuglene og de sjældne Fuglearter ved Strandsøerne skal vi her kun nævne de smukke og sjældne Arter: *Ardea gazzetta* og *Ardea egretta* (se *Dobrogea* af *Gregoire Danesco*).

Klimatet i Dobrudscha er i det hele taget meget gunstigt for Plantevæksten, og navnlig de dyrkede Kulturplanter trives meget godt og giver i Reglen meget god Høst. Stor Skade bevirker dog om Sommeren og i Slutningen af Foraaret en varm Vind som i Østbulgarien og i Dobrudscha virker mest skadelig og af Bulgarerne kaldes: *Tscheren wetar* (det sorte Vejr).¹⁾

Søerne i Dobrudscha er særlig smukke, hvilke vi allerede har betonet i det foregaaende, og navnlig er Strandene og Naturscenerierne omkring Søen *Razim* ligefrem bedaarende. En Solnedgang ved Søen *Razim* er et vidunderligt Skue, og den, som har set en saadan Solnedgang ved den skønne Søs Bredder, glemmer det aldrig; Blankt som et Spejl ligger Søen, og dens Vande straalere som smeltet

¹⁾ S. 102 Bulgarien, Land i Leute af Prof. *Ischirrkoff* 1916.

Metal i den nedgaaende Sols sidste Straaler. De høje Klipper paa Popinøen overgydes ligesom med Guld. Hele Naturen aander Fred. Den vestlige Horisont gløder i det mest pragtfulde røde og lilla Farver, som dog efterhaanden blegner og forvandles

til en ejendommelig skøn Opalfarve, Saa gaar Solen ned, og fra Søen stiger en hvid Taage som saa lidt efter lidt udvisker alle Konturer og lejrer sig om et hvidt Slør omkring Egnene i det vidunderskønne Æventyrland ved det sorte Hav.

Skrælingerne i Vinland og Eskimoernes Sydost-Grænse.

AF

Mag. scient. Kaj Birket-Smith.

Nordboernes Vinlands-Togter er efterhaanden blevne Æmne for en ikke helt lille Literatur, især fra historisk og filologisk Side. I allernyeste Tid har desuden Prof. Steensby taget Undersøgelsen op fra et geografisk Synspunkt¹⁾ og, som det synes, ikke uden Held. Idet han tager Hensyn til den herskende Rejsemaade saa vidt muligt langs Kysten og søger at se Tingene med Nordboernes Øjne, uhildet af vore Dages geografiske Kundskaber, kommer han til følgende Resultater:

Helluland er, som ogsaa tidligere Forfattere har ment, Labradors Kyst Nord for Skovgrænsen.

Markland er Labradors skovklædte Strækninger ved Strait of Belle Isle.

Furdustrandene er Labradors Sydkyst Vest for Cape Whittle og videre langs St. Lawrence Gulf til Udløbet af Saguenay River.

Vinland selv er Egnen Syd for St. Lawrence River's Mundingstragt, nærmere bestemt omkring Flækken St. Thomas lidt neden for Quebec.

Mod disse Resultater kan der vistnok ikke rejses Indvendinger af større Vægt. En yderligere Støtte vinder de derved, at de let og utvungent forklarer det ellers ganske uforstaaelige Udtryk i Kilderne, at Torhal Vejdemand »vil drage nordpaa langs med Furdustrandene for at opsøge Vinland; men Karlsævne vil gaa mod Syd langs Kysten«²⁾.

Er der saaledes næppe Tvivl om, at Tydningen af Vinlands Beliggenhed i alt væsentligt er den rette, stiller det sig formentlig noget anderledes med Hensyn til Bestemmelsen af de af Nordboerne trufne »Skrælingers« Nationalitet. Det er ganske vist ikke

meget nyt, som jeg kan drage frem; men paa den anden Side er Forskningen ved Steensby's Undersøgelser ledet ind i et saa nyt Spor, at det maaske ikke vil anses for overflødig at tage Sagen op til fornyet Drøftelse. —

Skildringerne af Vinlands-Rejserne er som bekendt at finde paa to Steder: i Erik den Røde's Saga og i den saakaldte *Grænlandinga-Dáttur*, et Indskud i Flato-Bogens Olav Trygvesson's Saga. Af disse staar den førstnævnte i Værdi som Kilde langt over *Dáttur*'en, der har vist sig at være højst upaalidelig. Vi vil derfor hovedsagelig holde os til Erik den Røde's Saga. Denne omtaler Skrælinger dels i Markland og dels i Vinland.

Storm, som henlagde Markland til Newfoundland, saå i dets Beboere Forfædrene til de Beothuk-Indianere, som man siden traf paa denne Ø, idet han navnlig støttede sig til de fire Ord af Skrælingernes Sprog, som Sagaen har bevaret¹⁾. Senere har imidlertid Will. Thalbitzer, og som det synes ikke uden gode Grunde, hævdet, at Ordene meget vel kan være misforstaaede, eskimoiske Udtryk²⁾. Det tyder desuden, som man har fremhævet, paa eskimoisk Nationalitet, at Nordboerne saå Folkene »forsvinde i Jorden«, ρ : i deres Jordhuse. Hertil kommer nu yderligere, at Tolkningen af Markland som Labradors Sydost-Spids ved Strait of Belle Isle afgjort peger i samme Retning, eftersom Befolkningen her i senere Aarhundreder var eski-

¹⁾ G. Storm: Studier over Vinlandsrejserne, Vinlands Geografi og Ethnografi. (Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie, 2den Række Bd. II., København 1887). S. 350.

²⁾ W. Thalbitzer: Skrælingerne i Markland og Grønland, deres Sprog og Nationalitet. (Oversigt over det Kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1905. København 1905-06.)

¹⁾ H. P. Steensby: Norsemen's Route from Greenland to Wineland. (Meddelelser om Grønland, Bd. LVI., København 1917).

²⁾ Se nærmere Steensby: I. c., S. 117 f.